

І. А. Малишевська
кандидат педагогічних наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У СВІТЛІ СУЧАСНИХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Сьогодні вітчизняна система освіти під впливом світових гуманістичних вимог перебуває у стані реформування, обумовленого соціально-економічними, політичними і духовно-культурними перетвореннями в оновлюваному суспільстві. В сучасній освіті реалізується ідея, пов'язана зі зміною цільових установок в освітній галузі – від формування знань до формування компетенцій, від «особистості для суспільства» до «особистості в суспільстві». Актуальності набуває необхідність оновлення технологій навчання, процесу розробки і впровадження в навчально-виховний процес спеціальних освітніх послуг, що забезпечують розвиток дітей незалежно від стану здоров'я і соціального походження.

Ситуація, яка характеризує стан сучасної освіти, свідчить про впровадження гуманістичних, демократичних і аксіологічних основ в навчально-виховний процес. Як результат – будь-які форми нетиповості (належність до етнічної, мовленнєвої, культурної, релігійної меншин, обдарованість, психофізичні особливості, інвалідність тощо) не розглядаються як природна умова співіснування різних людей, а нерідко призводять до соціальної депривації та ізоляції дітей, які за будь-якими ознаками відрізняються від більшості своїх однолітків. Цю гуманістичну парадигму втілює інклюзивна освіта, яка, за визначенням світової педагогічної спільноти, є найпотужнішим інноваційним рухом в освіті [2].

Розбудова громадянського суспільства сприяє утвердженню демократичних цінностей, покладених в основу інклюзивної освіти, оскільки саме інклюзивна освіта як основоположна педагогічна умова успішності кожної дитини у дорослому житті має свою чітко окреслену цінність. Цей факт обумовлений потужним потенціалом будь-якого навчально-виховного процесу,

що дозволяє досягнути всебічного розвитку особистості дитини, її успішної соціалізації, розвитку пізнавальних можливостей і ціннісних орієнтацій. Соціальні зміни на рівні ціннісних, моральних устоїв змінюють методологічні основи освітньої діяльності, народжують нове осмислення її відносин.

В освітньому просторі країни повинна функціонувати чітко організована і добре налагоджена інфраструктура допомоги дітям з порушеннями психофізичного розвитку, які навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах. Спроби об'єднання двох систем, які окремо розвивалися упродовж тривалого часу, – спеціальної освіти на основі традиційних медичних класифікацій з одного боку, і, з другого – масової освіти з її консервативною концепцією, орієнтованою на успішність порівняно однорідних навчальних груп, породжують в реальності значні труднощі для реалізації ідей інклюзивного навчання. Повністю інклюзивна освіта не є альтернативою спеціальній освіті – вона значно розширює її можливості.

У зв'язку з цим, останнім часом у філософському дискурсі активно обговорюються концепції, пов'язані із впровадженням та розповсюдженням інклюзії. Саме інклюзія, завдяки своїй гнучкій організації освітнього процесу, здатна надати для дітей, що потрапили у важкі життєві обставини і мають різного роду проблеми, адекватну форму навчання. Дослідження проблем інклюзивної освіти у світлі сучасних демократичних перетворень у країні потребує аналізу її філософії та гносеології, емпіричного досвіду її розвитку і провадження, усвідомлення її актуальності і надзвичайності як гуманістичної парадигми.

В сучасному світі відбувається модернізація усіх сфер життя, у тому числі в галузі освіти. «Освіта широкого розглядається як засіб розвитку людського капіталу, підвищення економічних показників, посилення індивідуальної спроможності й розширення меж вибору задля використання свобод громадянства. Освіта сприяє розвитку здатності особи або групи осіб приймати власні рішення та, більше, ніж будь-коли раніше, творити свою долю. Крім того, освіта є важливим засобом подолання дискримінації для дорослих та дітей, збільшуючи їхню спроможність отримувати можливості для більш повноцінної участі в житті своїх громад. Запровадження інклюзії в освітній сфері є не

другорядним, а центральним питанням для забезпечення високоякісної освіти і створення більш інклюзивних суспільств» [1].

Характерною особливістю сьогодення є реконструювання системи спеціальної освіти на демократичних, гуманістичних засадах, створення в країні альтернативних моделей психолого-педагогічної підтримки, механізмів для вільного вибору форм навчання дітей, рівня і діапазону освітніх потреб. Теоретичний аналіз проблеми спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами та їх здоровими однолітками, потребує дослідження витоків його основ, взаємозв'язку та наступності. Вивчення, узагальнення та усвідомлення світового і вітчизняного досвіду дозволить розв'язати усі сумніви у необхідності навчання дітей з особливими освітніми потребами на гуманістичних засадах, і намітити перспективні шляхи розвитку інклюзивної освіти в Україні. Очевидно, що інклюзивна освіта – це довготривала перспектива, яка упродовж кількох поколінь покликана зламати ексклюзивні устої і сформувати нове цивілізоване, гуманне суспільство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інвалідність та суспільство : навчально-методичний посібник / Л. Ю. Байда, О. В. Красюкова-Еннс, В. О. Азін [та ін.] ; за заг. редакцією Л. Ю. Байди, О. В. Красюкової-Еннс. – К. : Канадський центр вивчення інвалідності; ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України», 2012. – 216 с.
2. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практичний посібник : пер з англ. / Тім Лорман, Джоан Деспелер, Девід Харві. – К. : СПД-ФО Парашин І. С., 2010. – 296 с.